

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institutiones Morales

In Quibus Vnivers[ae] Quaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

12. Quo iure Clerici sint ciuilibus Principum legibus soluti, adstrictiuè.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

tales sunt plerique Canones editi de electione, praesentatione, promotione, & ordinatione Clericorum, de concessione, institutione, erectione, vnione Ecclesiarum, & beneficiorum, de simonia, de sententia excommunicationis, de suspensione, interdicto, irregularitate. Sunt ergo, vt dixi, Graeci, & Orientales Romano Pontifici, vt summo Christi Vicario iure diuino subiecti, vnde eis ius dicendi, leges, & constitutiones ac praecipua dandi, potestatem, & auctoritatem habet, sed eo iure, & potestate non semper vtitur, nec ad eos leges ferre creditur.

Cap. XII.

Quo iure Clerici sint civilibus Principum legibus soluti adstrictiue.

PRIMO quaeritur, An Clerici sint iure diuino soluti legibus civilibus Principum. Nemini dubium est eos esse à civilibus Principum Constitutionibus exemptos, & liberos; sed quaestio est, quo iure soluti sint, diuino, an naturali, an humano scripto; quod si humano scripto, num civilis, an vero Pontificio, & Canonico. Duæ sunt opiniones; vna eos docet esse exemptos, solutos, & liberos à civilibus Principum statutis iure diuino, & naturali; Quam sententiam existimo esse iuris canonici interpretum, eam enim habent Innocent. Hostien. cap. 2. de maior. & obed. Gloss. in c. si Imperator d. 96. in verbo disuti, & in c. quamquam de cens. in 6. in verbo diuino: Ioan. Andr. Dominic. Archidia. Anchar. Franchus in c. quaquam de cens. in 6. Abb. Felin. Deci. Butrius in c. Ecclesia Sanctae Mariae de constit. Cardin. in c. perpendimus, oppos. 7. de sent. excom. Rota in antiquis decis. 10. de consuet. Auzerius Clem. 1. de offic. Iudicis ord. vers. ad quaestionem. Roman. in singul. 419. Rochus Curtius in c. xii. de consue. Rebuff. in concordatis. Rub. de protest. Quam sententiam multis argumentis comprobant.

Primo ex diuinis scripturis arguunt Genes. 47. Ioseph, cum totam Aegypti terram Regi obligasset, & tributariam sive vestigalem fecisset, Sacerdotum terram excepit, quam voluit esse liberam & 1. Esdrae 7. excepti sunt Sacerdotes, & Leuitae à lege soluendi tributa Regi Persarum; & Psal. 114. dicitur, Nolite tangere Christos meos; hoc est, vnctos meos; at Clerici tales sunt: Deo enim consecrantur, & Matth. 17. Cum obijceretur Apostolis, quare censum Augusto Imperatori, sicut cæteri, non pederent, & cum Christus Dominus interrogasset Apostolos, Reges terræ, à quibus accipiunt tributum, & censum, à filiis suis, an ab alienis? dicenti Petro, ab alienis, intulit ipse Dominus, ergo liberi sunt filij; vt autem non scandalizemus eos, tolle, & da pro me, & te: Christus igitur exceptit à censu soluendo, & se ipsum, & Petrum, cui suam Ecclesiam gubernandam commiserat. Numerorum quoq. 18. dicit Deus, se tradidisse Sacerdotibus decimas, vt ipsi ei in Altari inseruirent, ergo Clerici hoc ipso, quod sunt rebus sacris, & diuinis addicti, à civili Principum potestate eximuntur. Deinde argumentantur ex iure Canonico, nam in c. quamquam de cens. in 6. planè dicit Bonifacius VIII. Clericos, & eorum bona, non solum humano iure,

sed etiam diuino à potestate civili eximi, & liberari; Idem deducitur ex cap. non minus de immunitate Eccles. vbi Pontifex in Concil. Lateranen. sic ait, vt deterioris conditionis, sub eis (videlicet sub laicis) Christianis, Sacerdotum videatur, quam sub Pharisaeis fuerit, qui diuine legis notitiam non habebat. Ille quidem omnibus alijs seruituti subiectis, Sacerdotes, & possessiones eorum in pristina libertate dimisit; Et ex cap. si Imperator d. 96. vbi habetur; Domino institente ad Ecclesiam pertinere Clericorum, & Ecclesiarum gubernationem, & curam, & paulò post dicitur, non à legibus publicis, non à potestatibus sæculi, sed à Pontificibus, & Sacerdotibus omnipotens Deus Christianæ religionis Clericos, & Sacerdotes voluit ordinari; & discuti. Hoc idem docere videntur multa c. que habentur in c. futuram 12. q. 1. & in c. conuenio, 23. q. 8. & c. continua 11. q. 1. Item in Historijs legimus apud Rufinum lib. 1. c. 2. Histor. Eccles. à quo accepisse videntur. Greg. lib. 4. epist. 75. Nicolaus I. in epist. ad Michaelem Imperatorem, & Sozomenus li. 1. sue Historie c. 10. cum libelli essent oblato Imperatori Constantino Magno, in quibus ad eum accusationes de ferebantur aduersus Episcopos, Constantinum respondisse, ad se non pertinere de huiusmodi causis sententiam ferre. Quia solus, inquit, Dei iudicio referamini; Postremò idè ratione confirmant, nã si solum, inquit, iure humano scripto Clerici essent immunes, & liberi à potestate civili, possent Principes extorere, vel ex parte Clericorum immunitatem abrogare; hoc autem maximum Ecclesia detrimere asserret; ergo verisimile est, Christum Dominum eodem iure, quo suam Ecclesiam instituit, Clericos Ecclesiarum ministros, à civili laicorum iurisdictione excepisse. Hæc sunt primæ sententiæ argumenta.

Alteræ sententiæ negat, Clericos exemptos esse à civili laicorum potestate, iure diuino in ipsis, quæ ad temporalem gubernationem spectant, affirmat tamen liberos esse, & immunes iure canonico, & non solum civili: sic Medina de rebus restituendis quaest. 15. Victoria relect. 1. de potest. Eccles. quaest. 6. pro. 2. Sorus in 4. d. 25. quaest. 2. artic. 2. conclus. 3. 4. & 5. Ledelma in 4. part. 2. q. 20. artic. 4. versio. Hæsitabis. conclus. 2. & 3. Palacios in 4. dist. 25. dist. 3. concl. 3. Salon 2. 2. quaest. 67. art. 1. controu. 1. conclus. 4. Bannes 2. 2. q. 67. art. 1. Covarru. in practico q. cap. 31. num. 2. versio. prima conclus. & lib. variat. resolut. 2. cap. 20. Nec hi tantummodo Doctores ita senserunt, sed etiam quidam alij scriptores cum ipsis conuenire videntur, inter quos citat Covarruias Petrum Ferrariensem in practico de confess. §. plenum. Aleiati. in cap. cum ab homine de iud. Innocent. cap. 2. de mai. & obed. potuisset citare Henricum Gandauensem; Quamuis ego nihil tale lego in Aleiati, & Innocentium video scripsisse, Clericos exemptos esse, vel Imperatorum priuilegio, vel potius iure diuino, vel saltem pontificio, etiam Imperatoribus minimè requisitis, & Henricum inuenio dicentem in quodlib. 9. quaest. 21. Habent Clerici immunitatem exactionum secularium statuta Papæ, & Imperatorum, vbi de iure diuino, nihil dixit, nihil affirmavit, nihil negavit. Huius secundæ sententiæ auctores, eam multis rationibus probare conantur.

Primò, quia primis nascenti s Ecclesie tempo-
ribus, Clerici erant Principibus subiecti, vt con-
stat ex Paulo ad Rom. 13. Dicens, eos Principes
Ethnicos fuisse, & sibi vsurpasse ius, & potesta-
tem in Clericos. At contra hoc vim habet quod
ibidè dicit Apostolus: *Omnia anima potestatis sub-
iudicioribus subdita sit, & hoc propter ordinationem Dei, vbi
gloss. ait, omnia anima, nullus excipitur, neque ex-
cluditur, & Chrysostr. addit, omnia homo sine
sine Evangelista, sine Prophetia, sine Apostolus, sine quisq; tan-
dem sit; & paulò superius dicit, ista imperantur omni-
bus, & Sacerdotibus, & Monachis, non solum secularibus.
eodem modo exponunt verba B. Pauli, Theodo-
retus, Theophilactus, Oecumenius. Item Actor.
cap. 25. Paulus ait, ad Tribunal Cæsaris sto, vbi oportet me
iudicari; Hoc dixit, quia causa tractabatur apud
Præsidem Cæsaris, fratres ei suadebant, vt Præsi-
dis iudicium recuset. Insuper 1. Petr. 2. legimus
debere omnes subijci Principibus, etiam disci-
pulis, & Matth. 22. dixit Christus Dominus: *Reddite
que sunt Cæsaris Cæsari, & que sunt Dei Deo.* Deinde ar-
guitur, in sacris literis nullum extat diuinum præ-
ceptum, quo Clerici à ciuiliam Principum pote-
state soluantur. Præterea Christiana Religio Chri-
sti Domini cultores non liberat ab vilo alio ci-
uili vinculo; non à seruitute, non à coniugio, non
ab officio obedientie, non à debito pecuniario,
siue alieno ere: ergo nec Dominus soluit Cleri-
cos ab officio parendi Principibus. Adde his nul-
lam esse repugnantiam, si Clerici diuino cultui,
& muneri mancipati, sint alioqui Principum po-
testati in temporalibus subiecti; *Accedit*, quòd
Clerici cum laicis sæpe inire solent ciuiles con-
tractus empti, & venditi, depositi, pignoris, mu-
tui, accommodati, permutati, societatis: ergo &
possunt coram ciuilibus magistratibus conueniri,
vt stent conuentis, vt pacta, & promissa seruent,
vt iusta pretia soluant, vt depositam pecuniam
reddant, vt creditoris satisfaciant, vt debitum re-
stituant. Quid, inquam, si Clericus sit fur, latro,
homicida, adulter, pirata, læsæ Maiestatis reus,
veneficus, patriæ & republicæ proditor, & ho-
stis, parricida, clericaline cõsura, & habitu se de-
fendat, ac proteget? Nò ane est Reipublicæ pars?
nò ane est cinis vnà cum laicis? cur ergo si ci-
uitatem prodit, si Principi interitum machinatur,
si Reipub. perturbat, non capietur à laicis, non
punietur à Principe seculari? Ad extremum, si iure
diuino Clerici essent immunes, & liberi, nò pos-
set Romanus Pontifex Clericorum immunita-
tem restringere, & ex parte minuerè, & tamen in
multis causis restringit, & minuit; non posset
Clericorum causas, & lites laicis demandare, vt
eorum iudicio cognita dirimantur, & tamen ex
gloss. in c. vnde d. 49, manifestum est, Clericorum,
& Ecclesiarum causas posse laicis Romani Pon-
tificis auctoritate committi. legimus itidem Ro-
manos Pontifices suas causas Imperatoribus de-
legasse cap. non. si. 2. q. 3. nò posset in super huiusmo-
di immunitas per consuetudinem tolli, vel mi-
nui, cum consuetudo contra ius diuinum vim, &
locum non habeat: & tamen multis in locis plu-
rimum mos, & vsus, contra Clericorum immu-
nitatem valuit: Hæc secunda sententia.*

In hac proculdubio graui, & difficili quæstio-
ne primum oportet, certa ab incertis, & ambi-

guis omnino fecernere; *Conuenit inter omnes,
Clericorum, & Ecclesiarum immunitatem esse iure
ciuili, & canonico multis in locis confirma-
tam. De hoc nulla est quæstio, sed quæritur, v-
trum Clerici iure diuino à ciuili Principum po-
testate soluantur. Constat etiam apud omnes
Martium Patalinum esse meritò ab Ecclesia
damnatum, eo quòd asereret, non solum Cleri-
cos, sed etiam Ecclesiarum Antifites, & ipsum
Romanum Pontificem Imperatoris potestati iure
diuino subijci, immò iure quoque diuino Prin-
cipis habuisse potestatem in Christum Dominum
tanquam hominem, quod ostendere nitetur ex
illo Ioannis 19. vbi Christus Pilato dixit, non habe-
res potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset de-
super, & ex his, quæ supra memorauimus ex Paul. ad
Roman. 13. & 1. Petri 2. & Acto. 25. & ex gloss. &
Chrysostr. o.*

*Conuenit etiam inter omnes Theologos,
Clericos esse iure diuino à ciuili laicorum po-
testate in rebus spiritualibus, diuinis, & Eccle-
siasticis, immunes, & liberos; Talia sunt, sacra-
menta ministrare, sacra munera, & officia obire,
& exequi, sacras literas interpretari, peccata,
quibus in his delinquitur, punire, pœnas Eccle-
siasticas sancire, quales sunt excommunicatio-
nes, suspensiones, interdictiones, irregularitates, de-
positiones, & degradationes, idoneos Ecclesia-
rum ministros examinare, eligere, creare, insti-
tuere, confirmare, ad ordines promouere, vel alia
huiusmodi.*

*Præterea iuris diuini est, vt omnes fatentur,
Clericos, sacris vsibus consecratos, profanis, &
ciuilibus rebus, & negocijs perpetuò implicari
non posse. Nec Imperator, Rex, vllutue ciuili
Princeps potest edicere, vt Clerici sacris rebus
addicti, arma tractent, militent, bella gerant, aut
alia secularia faciant.*

*Illud etiam nemo negat, quicquid iuris, &
potestatis habent laici in rebus spiritualibus, ha-
bere concessu, seu priuilegio, & beneficio Eccle-
siae, quale est ius patronatus in nominandis, desi-
gnandis, & offerendis Clericis, qui præficiuntur
Ecclesijs, vel in beneficijs Ecclesiasticis insti-
tuuntur.*

*Item ius sepulturæ, ius exigendi pensiones, be-
nificijs Ecclesiasticis impositas, ius eligendi ali-
quos ad beneficia, & dignitates Ecclesiasticas, &
alia huiusmodi iura, de quibus priuilegijs alibi
tractabo.*

*His igitur positis tota quæstio in duobus confi-
sit. Primo, An Clerici iure diuino sint à ciuili po-
testate, in his, quæ ciuilia sunt, & temporalia, libe-
ri, & exempti, v. g. si sit Clericus parricida, latro,
proditor patriæ, perduellis, vel sit ære alieno cõ-
strictus, vel ob rem emptam, conductam, vel de-
positam aliquid creditori debeat, quæritur, an ius
diuini sit, vt coram Ecclesiastico, non ciuili Iu-
dice conueniri queat. Secundò, An Clerici sint
iure diuino immunes, & liberi à tributis, cen-
sibus, contributionibus, & cæteris omnibus, quæ so-
lēt ciuiles Principes laicis cõmuniter imponere.
Et in his duobus prædictæ duæ sententiæ versantur.*

*Ego profecto existimo prædictam primam sen-
tentiam, communi consensu canonici iuris in-
terpretum receptam, cum ratione naturali, &*

Cum iure canonico, & diuino maximè congruere; nec est, quòd quispiam miretur, me alias Theologum iuris canonici doctori potius, quàm Theologorum in hac parte sententiam amplecti; Nam in primis prima sententia, quam sequor, non solum est iuris canonici interpretum, sed etià Theologorum, eam enim probabiliorè putat Almaynus tract. de suprema potestate Ecclesiæ cap. 5. prop. 3. ad finem. Syluest. in verbo immunitas 1. q. 4. versic. secundum ad muneris. Ang. in verbo immunitas, nu. 33. vers. 11. vbi dicunt eam sententiam esse veriore. Item quia quamuis Victoria, Medina, Sotus, Ledesma, Palatius, Salon, Bannes, & Couar. docuerint, Clericorum immunitatem in ciuilibus, & temporalibus iuris diuini non esse, aiunt tamen esse iuri diuino plurimum consentaneam: & certè veteres Theologi, vt S. Tho. Bonau. Alex. Alb. Scor. Richard. & alij nihil expressè de hac controuersia tractauerunt, sed solum Theologi iuniores à me citati; in super apud me maioris est pòderis, & firmamenti, quod in iure canonico lego, quàm quod prædicti recentiores Theologi tradiderunt, in c. Quamquam de censib. in 6. & c. si Imperator d. 96. & c. non minus, de immunitate Ecclesiarum, & c. nimis, de iureiurand. apertè dicitur eiusmodi Clericorum immunitatem, de qua tractamus, iuris esse diuini.

Et in dictis capitibus, quamquam, & non minus, sermo est de vacatione Clericorum à censibus, & alijs contributionum generibus, quæ exiguntur à laicis. Accedit itidem quod Innocentius III. in Concilio generali, & refertur in c. nimis, de iureiurando, sic ait, nimis de iure diuino quidam laici usurpare nituntur, cum viros Ecclesiasticos, nihil temporale obtinentes ab eis, ad prestandum sibi fidelitatis iuramenta compellunt. Præterea hoc idem colligitur ex Concil. Lateranensi, sub Leone X. sess. in bulla reformationis curiæ, versic. & cum à iure: vbi sic legimus. Et cum à iure iam diuino, quàm humano, laici potestatem nullam in Ecclesiasticis personas attributa sit. Adde, quòd in Concil. Trident. sess. 25. de reformatione cap. 20. generatim dicitur sic, Et personarum Ecclesiasticarum immunitatem Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constituam. Insuper hoc idem mihi videtur ipsa ratio comprobare; Nam Clerici sunt Deo dicati, & diuini vsibus deputati: ergo eo ipso sunt à ciuili laicorum potestate exempti: Nam in c. semel de regul. iur. in 6. habetur: semel Deo dicatum, non est ad res humanas vterius transferendum: Idem dicitur in c. Nulli, c. Prædix, 12. q. 2. & c. Quæ semel 19. q. 3. item in l. summa ff. de rer. diuisione, & in Insti. eodem tit. §. Nullius, & in cap. in legibus 12. q. 3. Res sacræ, siue oblatæ Deo dicuntur esse bona Dei, & in nullius hominis patrocinio, siue dominio esse; ergo eo ipso Deo tantummodo, non hominibus subijci, & subesse debent: sed Clerici sunt Deo dicati, & in Dei fortem electi, ergo nihil iuris in eos habet Princeps ciuilis: quid, n. illi cum ijs, qui sunt in sorte parte, & hereditate Dei, vt eos suis legibus adstringat, & cogat, ad sua tribunalia trahat, in eos inquirat, & poenis animaduertat? Item milites sæculares militant mundo; ergo sacrati milites, quales sunt Clerici, Deo tantum, non hominibus militant, nec est cur le negocijs sæcularibus implicent. Accedit, quod vatic, altaria, templa, vestes, & cætera Deo sacra, eo ipso quod diuino cultui sunt deputata, à pro-

fano, & ciuili vsu separantur. cur Clerici eo ipso quod Deo sacrati sunt, non sunt ab omni ciuili vsu femoti? Cur si res eo ipso, quo sunt Deo sacræ longè à profanis sepositæ non tanguntur à laicis: personæ Deo dicatæ, diuinis officijs, & ministerio addictæ, tanguntur à laicis? Postremo talis immunitas plurimum conducit ad quietam, & rectam Clericorum & Ecclesiarum gubernationem, alioquin. n. possent Clerici auctoritate, & iussu Principum sæcularium, à suis muneribus & officijs frequenter abduci, auocari, impediri, prohiberi: ergo verisimile certè est, eos iure diuino ab omni ciuili potestate esse immunes, & liberos. Cæterum videamus quo pacto ad argumenta prædictæ opinionis Auctores respòdeant, Medina, Victoria, Sotus, Couar. & alij. Ad primum quidem ex Genes. in ca. 47. sumptum respondent, Iosephum, & Pharaonem Sacerdotum terram excepisse ab onere, & seruitute cæteris Aegyptijs imposita: non quia eiusmodi immunitas, diuini iuris esset, sed quia voluerunt id priuilegijs, & beneficij, Sacerdotibus liberaliter concedere: eodem modo ad id quod primo Esdræ 7. obiectum est, respondent, fuisse videlicet vsu, & consuetudine receptum, vt Leuitæ essent liberi à tributis, vectigalibus, & alijs contributionibus, & oneribus, & proinde eos, aiunt, excepit Esdras, id permittente, & concedente Artaxerxe Persarum Rege, cuius ditioni, & potestati erant tunc temporis subiecti Iudæi. Sed certè horum responsio mihi non placet; Nam hæc ideo facta esse puto, quia ratio ipsa naturalis præscribere videtur, vt ministri diuini obsequijs, & vsibus dicati, à ciuili Principum potestate sint liberi, & exempti.

Ad illud ex Psalmo 114. Nolite tangere Christos meos, respondent, ibi sermo est de Abraham, Isaac, Iacob Patriarchis, quos ibi diuinus Psaltes appellat Christos per metaphoram, id est, vnctos, quasi essent diuinitus consecrati, sicut vngi, & sacrari solebant Pontifices, & Reges, & eisdem appellat idem Psaltes prophetas, hoc est, diuini verbi nuncios, & interpretes ad populum: quæ omnia, inquit, in eo Psalmo dicta sunt propter historias, quæ de ijs sanctis viris in sacris literis referuntur, meo quidem iudicio argumento non satisfaciunt; Nam fateor, dixisse Deum de Patriarchis, Nolite tangere Christos meos, id est, vnctos, & nuncios, & interpretes à me missos ad populum; Sed cur idem non intelligemus de Clericis, & Sacerdotibus, qui sunt vncti, hoc est, Deo sacri, diuino cultui mancipati, qui sunt diuini verbi nuncij, & interpretes ad populum? ergo si illi Patriarchæ, quia erant vncti, id est, Deo sacri, & Dei nuncij, & interpretes tangendi non erant, tanquam à populo femoti, Clerici etiam Deo dicati ab omni ciuili vsu separantur.

Ad illud ex Matth. c. 17. vbi dixit Christus Dominus, ergo liberi sunt filij, respondent iuxta S. Tho. in 2. d. 44. q. 2. art. 2. ad 1. & Bonauent. 2. eadem d. art. 3. q. 1. ad primum, & Durand. 2. d. 44. q. 4. ad finem, id Christum Dominum dixisse de se ipso, non autem vniuersim de omnibus Christianis, vel de omnibus iustis viris, gratiam adoptionis adeptis, quia dixerat, inquit, Dominus, Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel centum, à filijs suis, ab ad-

alienis?

alienis? respondente Petro, ab alienis, subintulit Christus, ergo liberi sunt filij, quasi diceret: si filij Regum, & Principum naturales tributum non pendunt: ego, qui Filius sum naturalis summi omnium Regis, & Principis, videlicet Dei, nulli hominum tributū debeo, sed ne offendamus eos, solue staterem pro me, & te; Pro me quidem, quia etsi nō debeam, mea tamen voluntate persoluo, pro te vero, quia possem quidem te quoque à pendendo tributo liberum facere, sed sicut me sponte tributo subijcio, sic etiam te. Ceterum nōdum argumētum diluisse videntur plenē. Nam Christus Dominus sponte sua tunc soluit: at iure, nec pro se, nec pro Petro debebat, cui suam commiserat Ecclesiam. Orig. Hieron. Euthy. Theophylactus, & August. lib. 1. *quest. Euang. ca. 23.* verba Domini intelligunt dicta esse de filijs naturalibus. Ceterum S. Tho. & Bonau. loc. *sup. cit.* interpretantur quidem Christi dictum de ipso, at non solum de ipso, sed de ijs etiam omnibus, qui temporalia omnia, & terrena bona propter Christum Dominum reliquerunt, & sic etiam exponunt alij veteres Theologi, Richard. in 2. d. 4. 4. art. 3. q. 1. ad primum Argem. eod. lib. & d. q. 1. a. 4. & inter recētiōres Cai. 2. 2. q. 10. 4. ar. 6. sed Clerici eo ipso quōd sunt fors, pars, & hēreditas Dei, ex Altari, & Ecclesiā patrimonio viuunt, ergo ea ratione tributum non soluunt. Ad secundum argumētum respondent, in iure canonico ius diuinum latius accipi solere; nam sumitur interdum pro omni eo, quod Deus iussit tum in nouo, tum in veteri Testamento. Quidquid item boni factum esse in sacris literis memoratur; ius diuinum canones appellant. Preterea quicquid ab Apostolis constitutum esse in sacris literis legitur; Insuper ius ipsum canonicum dicit. *gloss. in cap. 20. iure, in verbo: nam iure diuino dist. 8.* Ius diuinum aliquando vocari, ac proinde colligunt immunitatem Clericorū esse iuris diuini. i. canonici, & quia eius exemplum ex sacris literis petunt accipiunt: sic illi. Sed certē, meo iudicio, Bonifacius VIII. in ca. *Quāquam, de censib. in 6.* & Ioannes Primus in *ca. Imperator d. 96.* & Lateranen. Concilium in *ca. non minus de immunitate Ecclesiārum, & Lateran. Concil. sub Leone X. sess. 9.* ius diuinū propriē, & strictē accepisse videntur: cum dicunt, iure diuino esse Clericos exemptos, quoniam aiunt, Clericos non solum iure humano; sed diuino esse exemptos, & liberos.

Supereſt, vt ad ea, quæ secundæ sententiæ auctores obijciunt, respondeamus. Ad illud, quod sumunt ex Paulo ad Rom. 13. & 1. Petri 2. & 1. Cor. 25. & Matth. 22. & Ioan. 19. respondeo, primis Ecclesiā temporibus, Ecclesiam non habuisse plenum suę potestatis, & iuris vsum, & actum; sed tantum quasi habitum, & originem: & ideo mirum non est, si Paulus *act. 25.* ad Cæsar. prouocauit, si dixit ad Rom. 13. *Omnis anima potestati sublimioribus subdita sit*, non quōd iure diuino ciuilibus Principibus Clericos subijceret; sed quōd interim dum Christiani erant in Paganorum potestate, eorum Principibus parere deberēt, ne detrimentū Christi Domini fides, & Religio pateretur. Ad illud Christi Domini dictum ad Pilatum, Ioannis 19. *non haberes potestatem aduersum me vllam, &c.* Respondeo: locutum esse Dominum de potestate facti, non iuris: nam potestas facti conuenit etiam Ty-

rannis, & est in vitio & culpa: de simili potestate dixit Christus Luc. 22. *Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum*, sensus itaq; verborum Christi est: nisi tibi (ō Pilate) esset cœlitus permissum, etiam factō ipso, & opere, meam causam non cognosceres, & iudicares. Cetera secundæ sententiæ argumenta nihil concludunt: Nam quamuis Christiani non eo ipso quo Christiani sunt, liberētur ab omni ciuili vinculo, at Clerici Deo sacri diuinis vsibus, & ministerijs, ac officijs additi, eo ipso à ciuili laicorum potestate eximuntur: quia sunt Deo traditi, & in fortem, & hēreditatem ipsius electi, & assumpti, ac proinde iure diuino, & naturali, & canonico, non autem ciuili, Imperatorio, vel Regio obligantur.

Sed dubitari posset, An laici vi consuetudinis longi temporis ius & potestatem in Clericis habere queant. Etenim Covarr. *pract. quest. cap. 35. n. 3.* Nauarr. in *Man. cap. 27. nu. 70.* Guliel. de Bened. in *c. Reynatus in verbo, & uxorem nomine Adelsiam, de cis. 2.* & quidam alij recentiores Hispani, & Galli plures afferūt casus, in quibus asserunt solere Regia prætorum Clericorum, & Ecclesiā causas ad sua tribunalia reuocare: Quem vsū illorū pleriq; nituntur iure defendere: Ceterum quicquid hi auctores scripserint, quotidie in Rota & Curia Romana iudicatur, huiusmodi sententiā esse contra sacrorum Canonum auctoritatem: Nam concilia, & Summi Pontifices expressim prohibent, ne apud laicos Clericorū causæ vlla ratione tractentur, vel iudicentur, vt constat ex *cap. inoluta, & placuit vt quisquis, c. si Clericus, c. si quis ex fratribus, c. peruenit. 11. q. 5. c. decernimus. de iud. c. si diligenti, & c. significasti. de for. comp.* Vbi neque Episcopo consentiente id fieri potest, vt etiā notat *gloss. Abb. Felin. & alij ibi, & in cap. qualiter, & quando, de iud. vbi etiam Imol. sub nu. 4. Bar. b. nu. 16. Alex. conf. 8. sub nu. 1. lib. 1.* Sed neque in casu neglectæ, vel denegatæ iustitiæ: & ita nec timore violentiæ licitum cuiquam est, Clericos ad iudicium, sæculare vocare, ex *c. qualiter & quando de iud. vbi id no. gloss. in verbo prohibemus. Host. num. 3. Abb. antiq. & Ioan. And. sub nu. 1. But. nu. 3. Imo. nu. 3. Anch. nu. 5. Bellam. sub nu. 3. collecti. Card. & Bal. in fi. Panor. nu. 7. Alex. d. conf. 8. sub nu. 1.* Inde colligentes differentiam inter iudicem sæcularem, & ecclesiasticum. Is enim, cum sit maior & superior, potest sæcularis negligentiam supplere & illū corrigere. *c. ex transmissa. c. lices. & c. ex tenore. de foro competen.* Quæ cum ita sint, solus Rom. Pontifex est, ad quem spectat Canonum edere, & editos confirmare, declarare, & statuere casus, in quibus Clerici possunt coram laicis conueniri. De spectantibus enim ad Clericos hoc solum possunt laici quod iure cauetur, vt ait *gloss. in cap. vlt. art. 4. q. 5. Innoc. in c. quanto. nu. 2. ad finem de consuet. Pan. ibid. nu. 12. Felin. in c. causam, sub nu. 7. de præscr. Dec. in c. 2. nu. 164. de iudic.* Nec est cur privati Doctores id muneris, & officij sibi assumant, sed eorum est obedire Summi Pontificum, & Concil. decretis, sacros Canones seruare, non interpretari, non declarare, non restringere, non detorquere, nec trahere ad suos sensus. Ego igitur existimo non posse laicos vi consuetudinis potestatem aliquam habere in Clericos, quod docent Bald. in *cap. Clerici, ad fi. de iud. Butr. ibid. num. 2. & 11. Panor. num. 5. & 6. Dec. nu. 58. & in ca. 2. eiusdem tit. nu. 167. & consil. 150. num. 4.*

Felin. in ca. 2. sub nu. 3. de maior. & obed. & multis probat
 Rot. decisio. de cens. in antiquis, & Bifign. decis. 2. eodem
 tit. Idem volumi Doct. in ca. 2. de prebendis nu. 8. Ioann.
 Monac. nu. 5. Io. And. nu. 6. Rom. nu. 13. Fran. nu. 10. Prob.
 nu. 5. & 6. Panor. in c. quisquis, sub nu. 3. de elect. dum do-
 cent: in spiritualibus, quæ non cadunt in laicum
 nil operari consuetudinem: quia hæc non potest
 illum spiritualium incapacem, reddere habilem,
 & capacem, & adnot. Panor. in c. quanto. n. 2. de consuetu-
 dine. Prob. d. c. 2. de preben. num. 7. Dec. in c. 2. n. 36. de iu-
 dic. Probatur autem hæc sententia ex c. Clerici de
 iud. ubi definitum est, non posse consuetudine a-
 liqua præiudicium generari sacris Canonibus, in
 quibus generaliter traditur quod de omni crimine
 Clericus debeat coram ecclesiastico iudice
 cõueniri; Huius verò definitionis eam rationem
 affert, quoniam Imperator prædictos Canones
 sequi sit professus, scilicet in Auth. v. Clerici apud
 proprios Episc. primum conuen. in §. pen. Vnde colligunt
 ibi Panor. n. 4. & Dec. n. 35. quòd lege fieri non po-
 test, nec etiam consuetudine: quo argumento &
 de reliquis omnibus Clericor. negocijs, & causis
 idem cogimur respondere; Nam Imperator Feder. II. in
 constitutione de statutis, & consuetu. contra li-
 ber. Ecclesie edus lib. seu. in §. Item statuimus, vnde sum-
 pta est l. statuimus. c. de Episc. & Cler. recedens ab er-
 rore veterum legum (vbi inquit Bald.) statuit nul-
 lam Ecclesiasticam personam in quacunque cau-
 sa trahi posse ad iudicium sæculare, vt etiam sa-
 cri Canones paulò ante citati generaliter tra-
 dunt, vt merito Panor. in d. Cleric. n. 6. & Dec. nu. 58.
 quod de causis criminalibus in eo loco dicitur,
 respondeant ex sententia Doct. etiam in ciuilibus
 habere locum. Probatur secundo ex c. qualiter,
 & quado, de iudic. vbi ne Clerici trahantur à lai-
 cis ad iudiciũ sæculare omnino prohibetur: quo
 modo loquendi sublata est inferioribus facultas
 omnis dispensandi siue per statutum, siue per cõ-
 suetudinem. Præp. in c. si quis cum Clerico. n. q. 5. Felin.
 in eodem c. qualiter. prope fin. Alex. d. conf. 8. sub n. 1. fauent
 que de hac questione in simili tradunt Ang. & Imol. in l.
 si queramus. ff. de testam. Cor. nu. 1. vlt. c. de test. mil. glo. in l.
 Clem. 2. in verbo nullo modo. de at. & qual. Imol. in
 Clem. 1. nu. 20. de seq. poss. Denique cum huiusmodi
 consuetudo sit contra id, quod ex iure, vel priui-
 legio Clericis est concessum, siue à Deo, vt supra
 est dictum, siue à Christi Vicario, ac etiam ab Im-
 peratore, erit contra libertatem ecclesiasticam;
 quod in specie notat Bald. in c. Clerici. in c. de iud. Butr. nu.
 11. Panor. n. 6. & colliguntur ex doctrina Innoc. in c. nouerit.
 de sent. excom. quem omnes ibidem sequuntur, Bar. & Bal.
 in constitutione Feder. cassa & irrita. c. de sacros. Eccles.
 Idem Bald. in alia constitutione Feder. statuimus, ad fin.
 c. de Episc. & Cler. Quare erit consuetudo omnino
 irrita ex eadem constitutione cassa & irrita, & cap.
 nouerit, de sent. excom. vbi qui eam seruari fecerint,
 & qui seruare præsumperint, excommunicantur.
 Quod verò de consuetudine dictum est, etiam
 de præscriptione affirmamus, quamuis tãti tem-
 poris cursu sit continuata, vt in iur. memoria non
 extet; est enim laicus incapax iuris, & potestatis
 spiritualis, nec potest illam ciuilitè possidere,
 atque adeò nec vllò tempore præscribere, c. cau-
 sam, vt omnes notant de præscrip. Io. And. & omnes
 in c. 2. de preben. in 6. Pan. in c. quanto. n. 2. de consuet. Dec.
 in c. decernimus. nu. 38. de iudic. qui docent, laicos au-

toritate cuiusvis præscript. nõ reddi habiles ad
 spiritualia, & præscriptione ei tantum ius tribui,
 qui illius iuris est capax; quamuis nec video quo
 pacto tãti temporis cursus afferri possit, cum per
 Bullam, quæ singulis annis in die Cœnæ Domini
 in capite Regni ecclesiastici promulgata omnes
 Ecclesie subditos afficit, impediatur omnis con-
 suetudo, & præscriptio, Felin. in c. mon. licet, col. pe-
 nul. vers. quinto Considera. de præscrip.

Quæ ad muniendam dictam consuetudinem,
 vel potius corruptelam à citatis auctoribus affe-
 runtur, facile tolli possunt; nam text. in c. filijs &
 nepotibus. 16. q. 7. qui, si Metropolitanus bonis Ec-
 clesiasticis abutatur, mandat hoc Regis aurius
 intimari: quicquid dixerit ibi glos. quam Couar.
 sequitur loco supra cit. his generalib' verbis cer-
 tẽ non probat per Regem esse corrigendum con-
 tra c. qualiter & quado; & c. Clerici, de iudic. vbi
 etiam notant Archid. & Egid. ibi Butr. in d. cap. qualiter
 & quado, ad fin. Pan. n. 7. ad fi. Imol. n. 4. ad fin. Sed cũ
 ijdem auctoribus dicimus intimationis effectũ
 illum esse, vt Rex admoneat Metropolitanũ, vel
 instet coram superiore, vt illum corrigat. Pariter
 leuissimum est, quod ex D. Hieron. relatum est, in
 c. Regum. 23. q. 5. dum de Regum officio loquens ait,
 proprium illorum esse facere iudicium, & iustitia-
 m, & liberare de manu calumniantium vi op-
 pressos. Cum enim ad rationem iudicij iurisdi-
 ctio sit necessaria, inter eos Regis est iudicium fa-
 cere, qui ad illius iurisdictionem spectant; quare
 circa subditos, & qui eius curæ sunt commissi, il-
 la præstanda sunt, Clericorum negocijs sicut &
 aliorum, qui Regibus alijs subiiciuntur, proprijs
 iudicibus relicti; Nisi cum Ecclesiarum prælati-
 eorum conuocant auxilium, iuxta ca. admissores
 ead. q. c. 1. de offic. ord. Eodẽ ferẽ modo loquitur, c.
 Principes sæculi ead. q. vbi quòd Principes sæcu-
 li à Christo tuendam Ecclesiam accipiant, cum
 illa suam disciplinam exercere non præualerentur
 sua potestate munire, & ita Ecclesie patro-
 trocinari; vt Bald. adnotant in c. olim. n. 14. de rescript.
 Pan. in c. sua. nu. 10. de decim. Auf. tract. de pot. sac. super
 perjo. Eccles. regu. 1. nu. 6. in 3. fallentia.

Ex dictis inferitur, lacris Canonibus aduer-
 sari, quod Cou. & quidam alij recentiores tradunt,
 licitum esse a iudicibus Ecclesiasticis, cum censu-
 ris opprimunt, adire Regia tribunalia, vt vim au-
 ferant, & compellant iudices Ecclesiasticos ab
 ea inferenda cessare; Etenim præterquam quòd
 huiusmodi vim auferre, ne iustitia negligatur
 seu denegetur, spectat ad immediatè superiores
 Ecclesiasticos, ad quos eo casu recurrendum est,
 etiam vsque ad Papam, Egid. in d. c. qualiter & quado,
 vers. 1. querit de iudic. Butr. ibidem n. 2. Imol. nu. 3.
 Ioan. de Anan. ante n. 2. Alex. d. conf. 8. sub n. 1. vers. 1.
 ne pro defectu iustitie Clerici tradantur ad iudicem sæcula-
 rem contra d. c. qualiter & quado, si praxim per Cou.
 relatum inspiciamus, constat laicos in hoc nego-
 cio esse meros iudices, Ecclesiasticos verò meros
 executores & ministros, cum compellantur sub
 pœnis ad transmittenda omnia acta, & causę pro-
 cessum ad consilium Regum, & iudices laicos, vt
 visa illius iustitia declarent, an sit deferendum
 appellat. & si ei deferendum putauerint, præci-
 piunt iudici Ecclesiastico, vt illi deferat, excom-
 municatum absoluat, omniaque retractet, & re-

ponat

ponat in eum statum, in quo erat tempore appellationis, & sententia, & etiam cognoscunt, an iudex Ecclesiasticus sit iudex illius causæ competens, inhibendo illi cognitionem, & remittendo illum ad iudicem secularem: Et his omnibus iudex Ecclesiasticus sub pœnis cogitur obtemperare. Quæ omnia improbant sacri Canones, & sub pœna excommunicationis damnantur in Bulla Cœnæ capit. decimoquarto, & duobus sequentibus.

Quæri solet, an in his sufficiat tacitum Romanorum Pontificis consensus. Profecto nulla ratione probare queo, quod quidam iuniores auctores incōsideratè, & inconsultè scripserunt, civiles, & seculares magistratus, & iudices, multas Clericorum, & Ecclesiarum causas iure cognoscere, & tractare tacito Romanorum Pontificum consensu: Scribit auctor quidam Candelabri Aurei in explanatione Bullæ in Cœna Domini in casu 14. dicens, Magistratus, & indices civiles, ac Principes seculares excusari legitime, & non incidere in excommunicationem tam de causis Clericorum, & Ecclesiarum aliqua ex parte cognoscunt, & iudicant, quia id, inquit, facere consueverunt scientes, & tolerante Romano Pontifice, & quia nullus iudex Ecclesiasticus habet, ut excommunicatos laicos, qui talia faciunt, in modo nec ipse Beatus Papa, nec ullus alius eniat illis. Sic ille. Præterea Ignatius Lopez cognomento Salledo in practica criminali canonica, capit. 102. ait, exploratissimi iuris est, ex tacita Summi Pontificis approbatione, posse Reges de huiusmodi vi iudicare, quæ sit in possessione beneficiorum, & aliarum spiritualium rerum, & id probat, quia ita docet Guido Papa decis. Delphin. question. 1. & 71. & 85. Franciscus Marchina. question. 190. & 512. ubi scribit curiam illam sic semper servasse, idem inquit, frequentissimè observat Curia Burdega, in memoriam tradit Boer. question. 69. numer. 23. idem Neapolitan. consuetudine receptum esse fatetur Afflicti. decis. 2. nu. 10. & 11. & decis. 2. nu. 9. Gram. decis. 78. & in Mediolanensi Senatu, ut testatur Andr. Aicia. & in vniuersa Gallia, ut refert Rebuff. in comment. consilia. Franc. tom. 2. tit. de possess. benefici. §. n. Gloss. 2. Guietel. Benedicte. in c. Romanus. de testam. §. 1. in verbo, & uxorem nu. 39. & in Senat. Pedemont. 30. ut tradit Menoch. de recuperand. possess. remed. 15. numer. 210. Orlé. decis. Pedemont. 30. idem seruari apud Lusitanos, testatur Nauarr. in capit. cum contingat, de rescriptis. remed. 1. numero nono, Auendan. de mandat. Regular. parte prima, cap. 1. numer. 32. Hæc illi. **Cæterum, Præsumptum falsum omnino est, quod isti auctores asserunt in hisce causis subesse tacitum Romanorum Pontificis consensum.** Si quidem Summi Pontifices, ut notissimum est, quotidie reclamant, conueniunt, prohibent, pœnas constituunt, & sententias ferunt in laicos, qui talia faciunt: ut patet manifestè ex actis iudicialibus Auditorum Cameræ: ubi quotidie expediuntur literæ monitoriæ, ut personaliter compareant ij, qui ita conueniunt, atque consentiunt: & contra illos pronunciantur sententiæ condemnatoriæ lata etiam excommunicatione. Id etiam constat ex pluribus decisionibus Auditorum Rotæ, & ex sententijs Auditorum Sacri Palatii Apostolici: in quibus omnino improbantur, & damnantur tales recursus, & ij, qui recurrunt, declarantur excommunicati: quod semper seruatur a-

put Sedem Apostolicam, quando de hac re notitia habetur. Imò quorannis in die Cœnæ Dominicæ Romani Pontifices publicam, & solemnem excommunicationem ferunt in magistratus, iudices, & Principes seculares, qui in suis tribunalibus causas Clericorum, vel Ecclesiarum tractant, & iudicant: vel ad sua Prætoria reuocant: vel apud se diplomata Pontificia, vel literas Apostolicas detinent, ne ad effectum deducantur: & in eos, qui ad laicos in prædictis causis confugiunt, & recurrunt: Quæ omnia aperte ostendunt, & indicant, longè abesse ab his omnibus tacitum Romanorum Pontificum consensum, & præsumptam, quam vocant, patientiam. Nec est, quod quispiam dicat, constitutiones Pontificias, non esse in hac re alicubi vsu receptas. Nam quorannis singuli Romani Pontifices Bullam in Cœna Domini publicam, & solemni ritu Romæ promulgant. Nec valet, quod quidam opponunt, non satis esse, si Romæ promulgentur excommunicationes contentæ in Bulla Cœnæ Dominicæ: quoniam verissima est sententia, communi consensu Theologorum, & iuris canonici Doctorum, & Summorum recepta, sufficere promulgationem Romæ factam; nec requiri, ut in singulis prouincijs huiusmodi excommunicationes pronuncientur. Præterea Nauar. in Man. cap. 27. numer. 70. versicul. 2. Quod per pretextum violentiæ, sic ait, loquens de excommunicatione 14. in Bulla Cœnæ Dominicæ, quod etiam video pro re inubilitata haberi in Hispania, & Gallia posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo beneficia Ecclesiastica, ne absque iusta causæ cognitione deurbentur, vel spolentur viri in literarum Apostolicarum, quod, ut vbiq; serè in illis Regnis obseruatur; ita multi iure mutare conantur. An verò satis muniam, necne, Sanctissimi D. N. definitioni remitto, sic ille. Sed profectò cum sacri Canones, & Summi Pontifices semper consuetudinem, quæ est contra Ecclesiasticam libertatem, ut corruptelam improbant, & damnent, non est, cur dubitemus, sit nec ne, eorum improbanda & reiicienda sententia, quæ est Summorum Pontificum decretis & sacris Canonibus contraria: Nostri est parere, & imperata facere, non contra Canones docere, aut docentes tueri.

Vnum est, quod magistratus, & iudices seculares, in hac re nonnunquam obijciunt. Nos, inquit, Clericorum causas, aliquando ad nostra tribunalia reuocamus, cum certa, & euidentis est consuetudo, ut reuocentur, non cum incerta, & dubia est, ficta, aut simulata. Item id facimus, inquit, ut violentiam manifestam, & certam tollamus, non fictam, & simulatam, & violentiæ tantum imaginem, & speciem habentem: at Canones, & Summorum Pontificum literæ, vel diplomata, solum prohibent, ne laici ad secularia Prætoria, & tribunalia, Clericorum causas trahant, pretextu consuetudinis, aut pretextu violentiæ; pretextus verò velamen est, quo moueri se aliquis simulat, ad aliquid faciendum, cum tamen alia causa moueatur, sic enim hac voce vtitur Suetonius in vita Cæsaris, & in vita Tiberij. Sic illi. Sanè hoc nomine, sub pretextu, canones, & leges significant, etiam veram causam, non simulatam, & fictam, aut quæ tantum causæ figuram, & speciem offert. in l. sub pretextu. C.

tu. C. de transact. habetur, sub pretextu instrumenti post reperti, transactionem finis an rescindi iura non patiuntur, quæ lex confirmatur in c. inter Monasterium de sent. & re iudicata; ubi dicitur sub nouorum Instrumentorum pretextu, lites non debent instaurari, & in c. suborta eo tit. dicitur, pretextu priuilegij de nouo reperti non debet sententia retractari: profecto his in locis non solum instrumentum, aut priuilegium fictum, & simulatum, sed etiam verum, & certum, quod post repertum est, nomine, sub pretextu, significatur, & quod in l. sub pretextu. c. de transact. legimus. sub pretextu instrumenti post reperti, in l. Imperatores. ff. de re iud. dicitur, sub obtentu nouorum Instrumentorum restitui negotia minime oportet, at reuera hæc lex locum habet in instrumentis veris, & certis denuo repertis, ex quibus negotia expedita, & finita retractari non debent, ergo etiam hoc nomen, sub obtentu, quo vsus est Gel. lib. 10. noth. *Atitica. ca. 22.* in iure, siue Ciuili, siue Canon. continet causam veram & certam, non solum simulatam & fictam, & l. sub pretextu. cap. de hæred. action. decernitur sub pretextu ætatis pupilli debitoris hereditarij creditorum exactionem, differri non posse, ergo ætas impuberis debitoris hereditarij petitionem debiti non impedit, aut differt in tempus pubertatis. Profecto hoc modo, semper Summi Pontifices, quorum est ambigua, incerta, vel obscura verba suarum literarum interpretari, distinguere, & declarare hanc vocem, sub pretextu, acceperunt. Quare quamuis in literis, aut decretis Sum. Pontificum dicatur, sub pretextu consuetudinis, aut violentiæ, laici causas Clericorum non iudicent, reuera prohibent Pontifices ne iudicent, etiam si vera, & euidens consuetudo sit, aut violentia, quoniam consuetudo est corruptela, & violentia debet ad Ecclesiast. Iudices, non sæculares deferri, neque enim Canones permittunt, vt à iure Ecclesiastico ad profanum, & sæcularem appelletur. Si roget aliquis, an in his, de quibus agimus, Magistratus, Iudices & principes sæculares, iustam excusationem habeant, cum id faciant priuilegio Rom. Pontificis: Certè habeant, necne priuilegium Rom. Pontificis quæstio est facti, non iuris, qui tale priuilegium se habere testatur, eius interest id ostendere, cum oportet. Videat itidem num priuilegium personale sit, quod cum persona finitur, & definit; Videat num sit priuilegium ad tempus concessum, quod lapsu temporis extinguitur. Videat an sit priuilegium ad certas Clericor. causas cognoscendas, an his, vel illis conditionibus sit affectum, ita vt sine illis vim, & locum non habeat. Videat si tale priuilegium sit nunc Rom. Pontificis auctoritate abrogatum. Bannes. 22. q. 67. art. 1. dub. 2. conclus. sic ait, Rex Hispania habet priuilegium Pontificium, vt possit causas Clericorum ad sua tribunalia tunc vocare, quando sæcularis aliquis conqueritur, quod vim patitur a Iudice Ecclesiastico, quod vulgo dicitur, Por via de agrario y suerza, tunc iudices poterit indicare ex ipsa commissione Pontificis, an fiat vis, vel non, que res multum reprimunt Episcoporum Vicarios ab insolentis. Hæc ille. Sed ego in Curia Romana sepe à viris fide dignissimis audiui, tale priuilegium nusquam reperiri: neque ab vilo vnquam Romano Pontifice fuisse concessum. Et certè meo iudicio, si tate priuilegium da-

tum fuisset, in tot, tantisque causis, & controuersijs, quæ frequenter ortæ, agitæ, tractatæque sunt, propter eos, qui ab Ecclesiasticis iudicibus ad ciuiles magistratus prouocant, confugiunt, recurrunt, exhibitum aliquando, & productum fuisset, vel à iudicibus ciuilibus, & profanis, vel saltem ab ipsis Clericis ad eos iudices recurrentibus, vt se penitus ab omni culpa excusarent: præsertim in criminalibus causis, & litibus contra eos contestatis, intentis, ac motis: & vt effugerent excommunicationes, & sententias, quæ innumeræ aduersus eos latæ, pronuntiatæque sunt. At nunquam tale priuilegium in iudicio citatum apparet. Accedit his, quod Auctores, quos supra citauimus, non docent id fieri priuilegio Pontificio, sed iure communi, aut vi consuetudinis longissimi temporis lapsu confirmatæ, aut vi præscriptionis fieri posse contendunt, non ergo priuilegium, sed consuetudinem, præscriptionem, aut ius ipsum in medium producent; Adde, quod priuilegia non valent contra Bullam Apostolicam, quæ quorannis in die Cœnæ Domini publice recitatur, & promulgatur cum amplissima reuocatione quorumcunq; priuilegiorum, ex quibus visus causis ea sint concessa quibuscunq; potentatibus.

Sed obijciunt quidam, consuetudinem longissimi temporis decursum firmatam, priuilegij vim habere; nam consuetudine fieri potest, quod priuilegio principis fieri solet, cū in l. hoc iure res, dicitur aquæ. ff. de aqua quotidiana, & affina, consuetudo longo temporis cursu confirmata, priuilegio æquiparetur. Respondeo in duobus casibus plus posse priuilegium, quam consuetudinem longissimam etiam hominum memoriam excedentem. Primus casus est quando quis non est capax potestatis, & iuris, Ioan. Andr. Domin. in ca. 2. de prob. in 6. Innoc. de Apost. Anton. in repetit. super cap. peruenit, de censibus, Abb. in c. super quibusdam, de verborum significatione, & in ca. monit. de iud. & in c. quanto de consuetu. Bal. in l. si solemibus. C. de fide Instrum. Et in c. cum contringat de foro comp. Felin. in cap. dilecto, de prob. quos conues citat, & sequitur Ioan. Selua. de benef. part. 2. q. 23. n. 13. At laicus capax potestatis spiritualis, & Ecclesiast. non est, vt ante dixi. Secundus casus in quo plus potest principis priuilegium, quam consuetudo, est quando consuetudo à iure ipso scripto improbat, c. cum satis, de off. Archidia. Io. Andr. in cap. 1. de clerico agrotante, in 6. sed iure ipso damnatur, vt corruptela, consuetudo, qua laicus causas Clericor. & Ecclesiast. cognoscit & iudicat, vt hæcenus ostendi. Ergo consuetudo, quamuis longissima, in hac parte priuilegij vim, & locum non habet. Quidam alij dicunt, quando per longissimum tempus, cuius initium longè est ab hominum memoria, facere quidpiam Laici etiam in causis Ecclesiast. consueuerunt, & fama etiam testatur eos semper fecisse, tunc hæc duo: videlicet fama, & tempus longissimum tribuunt ius, & priuilegij locum habere solent etiam in his, quorum capaces non sumus: Id probant testimonio Io. Andr. & Abb. in c. cum Apostolica, de ijs, que sunt à Prelatis sine consensu ca. Sed mihi hæc sententia omnino displicet. Nam vt testantur Hostien. & Archidia. quos allegat Abb. in cap. cum Apostolica, citato, consuetudo, quamuis longissimo tempore

confirmata, & fama, ius tribuere nequeunt in ijs, quorum capaces non sumus. Et Ioan. Andr. & Abbas tantummodo loquuntur de speciali casu, videlicet de decimis, quas laicus possedit per longissimum temporis spacium, & fama erat eos possedisse ante Concil. Lateran. generale, tunc enim laic^o decimarum ius adquisierat, nō quidē ex cōsuetudine, vel p̄scriptiōne, sed cōsensu Ecclesiæ, q̄ voluit, vt tunc eas ille possideret, quia credere tur verisimiliter priuilegio Pontificio possedisse.

Si obijciat, qua ratione Ro. Pontifex possit Clericorum causas laicis committere, & priuilegiū ciuili principi cōcedere, vt aliquas Clericorū causas cognoscat, & iudicet, si clerici sunt iure diuino à ciuiliū principum potestate, exempti nam contra ius diuinum Pontifex Ro. nō habet auctoritatem. Respondeo breuiter, iuris esse diuini, ne laici, quamuis Imperatores sint, siue Reges, propria auctoritate ciuili quam habent, Clericorum causas tractent, cognoscant, & iudicent; at Rom. Pontifex cum illis Clericorum certas causas de mandat, non dat ius. Vt id propria auctoritate faciatis; sed vt id tanquam ministri, & legati Pontificij hoc est demandata, & commissā sibi potestate, seu nomine, & auctoritate ipsius Pontificis exequantur, ac proinde Pontifex in his ius diuinum non soluit, nec vlla ratione violat, vel abrogat, vel minuit.

Secundo queritur, An Ecclesiarum, & Clericorum bona sint iure diuino libera à tributis, veltigalibus, cōtributionibus, & alijs oneribus, que ciuilibus principibus à laicis pendit, & solui solent? Non est quæstio, an huiusmodi bona sint libera, & exempta iure humano scripto, vel ciuili, & Canon. sed est quæstio, an etiam diuino iure eximantur, nam conuenit inter omnes bonorum Ecclesiasticorum immunitatem esse ciuili, & Canon. iure confirmatam, id patet ex iure ciu. in l. p̄acet. l. iudemus. l. priuilegia. c. de sacrosanct. Eccles. & l. cassu. c. eodem. in c. constitutio Frederici Imp. sic habet, Cassa, et irrita esse denunciari per totam Italiam precipimus omnia statuta, & consuetudines contra libertatem Ecclesie eiusq; personas indultas aduersus Canonicos, & Imperiales sanctiones, & ea de capitularibus penitus aboleri mandauit noua cōstitutio, & de cetero similia attentata ipso iure nulla esse decernit, si quid contra fiat, pena, que statui sunt, imminet. Hęc ea dem immunitas constat ex iure Canonico, videlicet ex toto titulo de immunitate Ecclesiarum in lib. decretalium, & in 6. & in Clementinis.

Queritur ergo, an immunitas bonorum Ecclesiasticorum ad Clericos, & Ecclesias pertinentium, que scilicet diuinis v̄sibus, & ministerijs deputantur, sit diuino iure sancita, & instituta.

Iuris Ciuilis Doctores nonnulli, eam aiunt esse Imperatorum Catholicorum priuilegium, & beneficio cōcessam, sed hi solum rationem habent earum legum, que in eod. tit. de sacrosanct. Eccl. continentur. Canonici iuris interpretes communiter consensu tradiderunt, talem immunitatem iuris esse diuinam, quia id aperte legunt in c. quāquam, de censibus in 6. sic Ioan. Andr. Dominic. Archidiacon. Anchar. Franchus, & gloss. ibid. & alij, quos superiore quæstio. produxi: Theologi verò Iuniores (nam veteres parū, aut nihil expresse de hac controuerfia prodiderūt), Victor. Sotus, Medina, Ledes. Palac. Bannes, Salon, & Sotum sequuntur Co-

uar. vt superius citauī, fenserunt huiusmodi immunitatem, non diuino, sed Canonico tantum iure constitutam fuisse.

Ego sanē, sicut superiori quaest. docui, Clericos iure diuino esse à ciuiliū principum potestate exemptos, sic in p̄senti cōtrouerfia sentio: Clericorum, & Ecclesiarum bona diuinis v̄sibus deputata diuino iure à ciuiliū principū potestate esse libera, & immunita, quia plus valet apud me Canonici iuris auctoritas, quam iuniorum p̄dictorum Theologorum sententia: nam in c. quam de censibus in 6. lego: cum igitur Ecclesia, Ecclesiasticaq; persone, ac res ipsarum, nō solum iure humano (vid. scripto) quin imò & diuino à secularium personarum exactionibus sint immunes, & cap. non minus de immunitate Ecclesiarum ex Conc. Later. sic habetur: vt deterioris conditionis factum sub eis (scilicet consulibus, & Rectoribus Christianis) sacerdotium videatur, quam sub Pharaone fuerit, qui diuine legis notitiam non habebat; ille quidem omnibus alijs seruituti subiectis, sacerdotes, & possessiones eorum in pristina libertate dimisit: isti verò onera sua sepe vniuersa imponunt Ecclesijs. & in Conc. Later. sub Leone X. Sess. 9. in Bulla reform. Curie, vers. cum fructuum, sic scriptum inuenio: Et cum fructuum Ecclesiarum Cathedralium, & Metropolitanarum, Monasteriorumq; & aliorum quorumcunque beneficiorum Ecclesiasticorum plenaria dispositio, & administratio ad nos, & ad Rom. Pontificem pro tempore existentem, & illos etiam qui eiusmodi Ecclesias, Monasteria, & beneficia iure, & canonice obtinent, solum pertineant, sac. ualaresq; principes omnium etiam diuino iure id prohibere, dictis Ecclesijs, Monasterijs, & beneficijs intramittere se nullatenus debeant. Item in c. p̄dicia. 12. q. 2. dicitur: Prædia diuinis v̄sibus tradita quidam humanis v̄sibus applicant; & Deo nostro, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt sibi inseruiant. In ca. Nulli 12. q. 2. ex Bonif. Papa legimus sic: Nulli liceat ignorare omne, quod Domino consecratur, siue fuerit homo, siue animal, siue ager, vel quicquid semel fuerit consecratum, Sanctum Sanctorum erit Domino, & ad ius pertinet sacerdotis. Accedit quod in c. in legibus 12. q. 2. & in l. summa ff. de rerum diuisione, & influit eodem tit. §. Nullus, sic habetur, diuini iuris sunt res sacre, religiose, sancte, & quod diuini iuris est, id in nullius bonis est. At Ecclesiastica bona, quia sunt Deo dicata, oblata, tradita, diuinis v̄sibus destinata, eo ipso sancta, & religiosa censentur, ergo diuini iuris sunt, & in nullius hominis bonis numerantur, & à ciuili, & profano vsu secreta, semotaque sunt, siue sint prædia, siue castra, villæ, agri, siue decime, primitiæ, redditus annui, siue animalia, siue vasa, altaria, vestes, templa, domus, siue alia que libet res oblata Deo: nā cum eo ipso sint bona Dei, Deo reddi, Deo referuari, non Cæsari debent. Postremò Gen. 47. Iosephus Sacerdotum terram noluit esse v̄tigalem, noluit esse tributariam. Dices hoc fuisse priuilegium, q̄ Iosephus Sacerdotibus liberaliter concessit, nō quoddam Dei iussu dedit. Certè Iosephus id fecit, quod recta ratio naturalis suadet: p̄scribere enim, vt quæ Deo sacra sunt, Dei sint, nō Cæsaris: Deo reddantur; Deo referentur; non Cæsari.

Obijciat quispiā id quod habetur in c. conuenior. 23. q. 8. ex Ambrosio, qui cum Imperator ab eo peteret Basilicam Deo sacratam, respōdit, Imperator si à me peteret quod meum est, id est, fundum meum, argentum meum, & huiusmodi meum, non refragarer, quamquam omnia, que mea sunt,

sint pau-

sint pauperum, absit à me, vt tradam hereditatem Christi, ea enim que diuina sunt, Imperatoris potestati subiecta non sunt. Ergo fatetur Ambrosius non omnia Clericorum bona ab Imperatoria potestate libera esse, & exempta: Respondeo in presenti quaest. non tractari de bonis patrimonialibus Clericorum, de quibus alibi disputabo, sed de bonis Clericorum, & Ecclesiasticorum, quae diuinis vrbibus, & ministerijs deputatur: cuiusmodi sunt, quae Clerici acquirunt, quia Altari, quia Ecclesiae inseruiunt, quae acquirunt ratione sui muneris, & officij, quae itidem Ecclesiae possident, vt ipsarum fabrica, cultus, ornatus, decus, & ministeria conferuentur. Obijciat fortassis alius, quod legitur in c. quo iure d. s. ex Augustino, qui sic ait, quo iure defendis villas Ecclesiae? diuino, an humano? diuini ius, in scripturis diuinis habemus, humanum in legibus Regum: vnde quisque possidet, quod possidet, nonne iure humano? an diuino? Domini est terra, & plenitudo eius, iure ergo humano dicitur, haec villa mea est, hic seruus est meus, haec domus mea est. Ergo fatetur Aug. villas Ecclesiae iuris humani beneficio esse concessas. Respondeo solum significare Augustinum, rerum diuisionem iure humano factam fuisse: ite quod has, aut illas villas, fundos, praedia, redditus habet Ecclesia haec, aut illa: factum est donatione principum, oblatione Laicorum, largitione pia, & religiosa multorum hominum. At postquam haec bona Ecclesiae data sunt, in Christi, non hominis alicuius patrimonio computatur: ergo Christo Domino, non Caesari subiecta sunt.

Tertio quaeritur, An ciuiliū Principū leges, & statuta Clericos, aut Ecclesiae teneant? Hanc quaestionem latius tractarunt Abbas, Felin. & alij in c. Ecclesia S. Mariae de consilij. & iuris ciuilibus interpretes in Lad. instructiones, c. de sacrosanct. Eccle. & in l. omnes populi, ff. de inst. & iure. l. conuictos populos. c. de sum. Trin. & Fid. Cathol. profecto, si generatim loquamur, leges ciuiliū principum, quatenus sunt Imperatoris vel regis, & statuta laicorum, auctoritate condita, Clericos, aut Ecclesias non obligant, aut tenent: quia ciuiles Principes & laici, ius & potestatem in Clericos, aut Ecclesias non habent: at Princeps legem ferre non potest, nisi in homines suae potestati subditos: quoniam leges condere, & statuta ponere, iurisdictionis est. nulli. c. de sententijs, & interloquutionibus. Bal. ibi, & Rom. consilij. 218. nu. 2. vnde Abbas, Felin. & reliqui in c. Ecclesia S. Mariae de consilij. iure optimo tradiderunt, si lex ciuilibus expressim aliquid decernit de Clericis, vel Ecclesijs, aut de eorum rebus, & bonis, tamen si contrarium non sit Canonico iure sancitum, non solum Clericos, vel Ecclesias non obstringit, sed est irrita, & inanis. Cardin. in c. que in Eccl. nu. 2. Imol. n. 6. de consilij. Deci. n. 24. Anto. Butrius. n. 97. etiam si lex esset de rebus, quae Ecclesijs, aut Ecclesiasticis hominibus fauerent: quia lata esset, & posita ab eo qui Clericis, & Ecclesijs imperare non potest. Neque enim satis est, si lex sit aequa, & iusta, nisi feratur ab eo, qui ius, & potestatem habet in eos, quibus legem praescribit. Quare leges in toto tit. de sacrosanct. Eccle. tit. de Episcopis, & Clericis, tit. de Episcopali auctoritate Authentica constitutu. de sanctiss. Episcopis, Reuerendiss. Clericis, & Monachis, de Ecclesiasticarum rerum alienatione, & de Ecclesiasticis. tit. quatenus sunt imperatoriae, siue ciuiles in foro conscientiae

Clericos, & Ecclesias non ligant: at verò quatenus aliquid continent, quod est naturali, diuino, vel Canonico iure praecipuum, in foro conscientiae Clericos & Ecclesias tenent: non quia iuris ciuilibus leges sunt; sed quia naturali, vel diuino, vel canonico iure confirmantur. Nulla enim lex Laicorum obligat Clericos, vel Ecclesias, quod deest in Laicis auctoritas, & potestas obligandi, vt est sententia communis, quam docet contra Bart. l. mol. in c. Eccle. S. Mariae de consilij. nu. 11. Alex. conf. 209. 210. lib. 2. & conf. 217. & 79. lib. 4. Ioan. Ligan. in c. postilla ad Bart. in l. conuictos populos. q. 5. c. de sum. Trin. post Bal. in l. conuictos populos modo citata, & alios, quos citat Felin. in Ecclesia S. Mariae supra dicto n. 89. Decius nu. 233. Abb. in c. qui Clerici nu. 18. de foro compei. Si verò leges ciuiles, aut statuta Laicorum generatim ferantur, ponaturque, ita vt nihil expressim de Clericis aut Ecclesijs constituant, vim quidem habent, sed Clericos, & Ecclesias non constringunt, & solum Laicos alligant: nam Clerici cum sint à laicorum potestate exempti, & liberi, eorum legibus, quamuis generatim scriptis & codicis, comprehendi non possunt.

Si quaeras, quid est, quod dicimus ciuilibus Laicorum legibus, vel statutis obligari Clericos, & Ecclesias, non vi, & ratione ipsius ciuilibus legis, sed quatenus ciuili lege aliquid continentur, quod est naturali, diuino, vel Canonico iure praescriptum. Respondeo, clericos, & Ecclesias iure naturali, diuino, vel Canonico, non ciuili teneri. Finge ergo lege ciuili quidpiam praecipere, quod est naturali, diuino, vel Canonico iure imperatum, si Laicus contra fecerit, non solum naturale, diuinum, vel Canon. ius violabit, sed etiam ciuile: at si contra Clericus egerit, peccatum quidem admittet, contra ius naturale, diuinum, vel Canon. non tamen contra legem ciuilem: quia ea lege non alligatur. Praecipiat Imperator, vel Princeps statuat legem, ne quis arma noctu deferat, ne quis armatus in publicum forum certis temporibus prodeat, ne quis alea ludat, ne quis hoc vel illo vestis genere utatur, ne quis venetur certis temporibus, locis, aut certo retis, laquei, vel instrumenti genere: si Laicus arma noctu gestat, aut procedit armatus, aut ludit alea, aut venatur tempore, vel loco sibi interdicto, Principis legem infringit: at Clericus si arma deferat, alea ludat, faciet quidem contra Canones, quibus ei interdicitur armorum usus, vel ludus aleae; non tamen faciet peccatum contra ciuilem Principis legem. Vnde fit, vt Laicus, aliquando duas, aut tres leges pertrumpat, cum tamen Clericus vnā tantum, aut duas, & tres leges infringat, tamen si idē faciat, quod Laicus. Pone, lege Principis, prohiberi, ne quis in fame ex oppido, prouincia, vel regno frumentum exportet, aut ne merces Reip. belli tempore arma deferat, eive arma vendat, ne quis patriae proditoribus, Haereticis, & auxiliis, & opem ferat, ne quis Turcis, alijve Christiani nominis inimicis, secreta sibi, commissa pandat: reuera si Laicus contra fecerit legem naturalem, aut diuinam simul, & ciuilem peruertet: at si Clericus contra egerit, erit legis naturalis, vel diuinæ violator, non ciuilibus. Ex quo duo colliguntur. Primū, Laicum, qui legi Principis non parerit, incidere in poenā lege Principis constituta

in eos,

in eos, qui legem non seruauerint: Clericum uero, qui contra legem Principis ciuilem facit, non incurere in poenam ciuili principis lege positam, quia etsi contra legem naturalem peccat, non tamen contra legem ciuilem. Secundum Laicum, qui ciuili legi praedictae non obtemperat, a principe iure mulctatur, cuius legem soluit; at Clericus legem ciuilem quae simul est naturalis, uel diuina, non seruans, non a Principe, sed a suo Episcopo condemnari, & poena affici debet, & quia solum naturalis, uel diuina, non ciuilem legem Principis uolauit, poena arbitraria ab Episcopo puniatur: neque enim cogitur tunc Episcopus in Clericum ea poena animaduertere, quae est lege ciuili Principis imposita.

Quarto Queritur, an legibus, & statutis Laicorum, quibus iusta rerum uenaliu, siue eorum omnium, quae uaduntur pretia taxantur, Clerici, uel Ecclesiae si frumentum, uinum, uel oleum suum uenderint, obligentur? *Sot. lib. 1. de iust. q. 6. a. 7. Nau. in man. c. 23. n. 84. Ang. in verb. lex. q. 5. Silu. ord. verb. q. 15. Bannes 2. 2. q. 67. a. 1. dub. 2.* docet, his legibus Clerici teneri. Ego tamen distinguo: aut questio est, an Clerici aequae ac Laici ijs legibus ciuiliu principu obligentur: an uero Clerici cogantur suas res uendere iusto pretio, quo Laici coguntur. Si questio est de primo, non aequae ac Laici, Ecclesiae & Clerici obligantur: quia lex praedicta ciuilis, quia iusta reru pretia taxantur, quatenus ciuilis est, Laicos: non Clericos, & Ecclesias teneri: at si questio est de secundo, Clerici & Ecclesiae aequae ac Laici, coguntur res suas uendere, locare, permutare iusto pretio: quia iuris naturalis, & diuini est, ut quisque rem suam iusto pretio uendat, alioqui si quis plures uendat, quam aestimetur res, furtum admittit: at ius naturale, uel diuinum Laicos, & Ecclesias obstringit: iusta uero pretia reru, quae uenduntur, locantur, uel permutantur communi hominum estimatione, uel Reipublicae aut principis legibus constituitur, posita ergo Reipublicae, uel principis lege, ut uinum, uel frumentum tantum, non plures uendatur, Clericus suum uinum, uel frumentum cogitur iure naturali, non ciuili principis lege tantum uendere, Laicus uero eodem pretio uendere, non solum naturali, sed etiam ciuili iure compellitur, & hinc est, ut si principis lege poena sit constituta in eos, qui plures uenderint, eius poenae Laicus sit reus, non Clericus, quod si princeps expresserit, ut ea poena afficiantur etiam Clerici, qui plures uenderint, nihil ualet ex ea parte lex: quia poenam statuit in eos, a quibus eam exigere, & sumere non potest.

Quinto Queritur quid dicendum, si Statuto Laicorum caueatur, ne certa bona, quae in ciuitatibus, aut in finibus agrorum, siue in confinijs sita sunt, externis uendantur, id est, ijs, qui subditi non sunt: item ne certa domus, uel aedes ad publicum usum necessariae, quamuis sint in priuatorum ciuium dominio, transferantur in eos, qui subditi non sunt: insuper ne mulier, quae filios habet, contractum inire queat cum externo, nisi usque ad certam pecuniae quantitatem: ne itidem possit aliquid testamento relinqui cum detrimento, & damno legitimae portionis, quae filijs communi iure debetur, num Clerici, & Ecclesiae huiusmodi statuta teneantur. *Felin. in c. Ecclesia sanctae Mariae*

de const. num. 88. & 90. docere uidetur, teneri: quia talia statuta nihil Clericis, aut Ecclesijs officium, & sunt de rebus, quae ad communem Reipublicae salutem, & pacem spectant, nam interest Reipublicae plurimum, ne in agris, & possessionibus finium uariatio contingat, quae solet populis nocere. Item, ne filij portione sibi debita fraudentur, ne certa aedes traseant in eos, in quos si deuenierint, non ita facile deinceps locari, & conuocari poterunt: & hoc ille probat testimonio Baldi, Ancha. & Cardinal. Sed certe non uideo, cur his laicorum statutis, Clerici, & Ecclesiae alligentur: si quidem lex in eos ferri non potest, qui Principis potestati subiecti non sunt: quare dicendum existimo, hisce statutis, & alijs, quae laicorum auctoritate generaliter ponuntur de contractibus uenditi, & empti, mutui, commodati, locati, & conuocati, permutati, depositi, pignoris, societatis, de donationibus, alienationibus, testamentis, dotibus, legatis, & fideicommissis, & alijs huiusmodi, Clericos, & Ecclesiae non ligari, si ea statuta considerentur, ut Laicorum auctoritate conduntur: at si aliquid contineant, quod naturale, diuinum, uel canonice ius imperet, eatenus obligantur: ite saepe contingit, ut ciuiles Principum leges aliquid fieri iubeant, quod naturalis ratio, & aequitas non quidem praecipit, sed suadet, ac monet, ut id generaliter feruetur ab omnibus, & Clericis, & Laicis, & tunc Episcopi, non Laici erit edicere, ut id Clerici obseruent: ut communis Reipublicae & pax, salus, & bonum facile conseruetur. nam etsi Clerici, ciues sunt, & Reipublicae partes, & membra: at liberi, & soluti sunt ciuili Principum potestate. Idem iuris est de statutis Laicorum quibus praecipitur, ut singuli ciues, hoc, aut illo modo aedes construant, aut fenestras, aut limina: aquam deducant, uiam ante ianuam domus purgent, & mundent: his statutis Clerici, & Ecclesiae non alligantur, quatenus statuta Laicorum sunt.

Caput XIII.

Quaedam laicorum statuta, quibus immunitati Ecclesastica derogatur, discutuntur.

Primo Queritur, An ualeant statuta Laicorum, quibus praedia, uel possessiones ad Clericos, uel Ecclesias transmissae, subijciuntur oneribus, uel contributionibus a Populo imponendis? *Barth. in l. rescripto, §. sciendum. ff. de numeris, & oneribus, consilium dedit, quod omnia praedia, quae sunt in alicuius ciuitatis, uel populi finibus sita, essent tributaria, hoc est in perpetuum obnoxia collectis & contributionibus, ut statutum ea conditione, & lege conderetur, ut singula praedia praedictis oneribus essent in perpetuum supposita: ita ut ad quoscunque transferint, cum tributis, & oneribus transmittatur.* Et hoc modo ait, fecisse Perusinos. At consilium huiusmodi reprobatur est postea ab omnibus, ut ait *Felin. num. 76.* fuit enim consilium in detrimentum Ecclesiae immunitatis, nimirum ut Clerici, & Ecclesiae ad collectas, & pensiones, & contributiones statuto laicorum tenerentur.

Est igitur annotandum, Tributum, uel onus aliud esse, quod est simpliciter rebus impositum, cer-